

บทที่ 2

รูปแบบและลักษณะปัญหาของการฉ้อฉลธุรกิจประกันภัยโดยกรรมการบริษัท

บทนี้มุ่งนำเสนอลักษณะปัญหาของการฉ้อฉลในธุรกิจประกันภัยโดยกรรมการที่สร้างความเสียหายแก่ธุรกิจประกันภัย และส่งผลกระทบต่อผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ หรือผู้ได้รับความเสียหายอันเนื่องจากสัญญาประกันภัย และภาคธุรกิจ ซึ่งจะได้นำไปวิเคราะห์ปรับใช้กับกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับกับความรับผิดชอบของกรรมการที่กระทำการฉ้อฉลในธุรกิจประกันภัยในบทที่ 3 ต่อไป

โดยจะศึกษาถึงลักษณะการดำเนินธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงลักษณะพิเศษของธุรกิจประกันภัยที่เป็นเหตุจูงใจให้กรรมการบริษัทประกันภัยกระทำการฉ้อฉลของกรรมการ

ศึกษาคำนิยามของกรรมการ บทบาท หน้าที่ และลักษณะและคุณสมบัติของกรรมการบริษัทประกันภัย ตามกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2551) พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2551 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2551) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 รวมถึงกรรมการบริษัทประกันภัยตามความหมายของสมาคมผู้ควบคุมธุรกิจประกันภัยนานาชาติ หรือ International Association of Insurance Supervisors: IAIS

รวมทั้งศึกษาลักษณะรูปแบบ วิธีการของการฉ้อฉลของกรรมการบริษัทที่เกิดขึ้นในธุรกิจประกันภัย

2.1 รูปแบบและลักษณะปัญหาของการฉ้อฉลธุรกิจประกันภัยโดยกรรมการบริษัทตามกฎหมาย ประกันภัยของประเทศไทย

2.1.1 ลักษณะของการดำเนินธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย

ธุรกิจประกันภัย เป็นธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย เป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นเครื่องมือสำคัญในการรับโอนและบริหารความเสี่ยงภัยในชีวิตหรือทรัพย์สิน โดยมีบทบาทสำคัญในการระดมเงินเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ ถือเป็นหลักประกันความมั่นคงต่อชีวิต ครอบครัว สังคม และทางการเงินของภาคเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังถือเป็นภาคหนึ่งของสถาบันการเงินที่มีศักยภาพสูงในการระดมเงินออมจากภาคประชาชนและภาคธุรกิจ สร้างความมั่นคง ความเชื่อมั่นแก่ภาคประชาชนและภาคธุรกิจ

หน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย คือสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) มียุทธศาสตร์ในพัฒนาการดำเนินการของการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยให้สอดคล้องกับทิศทางเศรษฐกิจของโลกที่จะเป็นการแข่งขัน การค้าเสรี เพราะธุรกิจประกันภัยมีส่วนสำคัญในการพัฒนาตลาดทุน (Capital Market) พัฒนาศักยภาพขีดความสามารถการแข่งขันในตลาดประกันภัยของประเทศไทยมากขึ้น¹ ทำให้เห็นได้ว่าธุรกิจประกันภัยมีบทบาทที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ และสังคม

ธุรกิจประกันภัยของประเทศไทย แบ่งเป็น ธุรกิจประกันชีวิต และธุรกิจประกันวินาศภัย ซึ่งมีบริษัทประกันชีวิตที่ได้รับใบอนุญาตประกอบการ จำนวน 25 บริษัท และบริษัทประกันวินาศภัยที่ได้รับใบอนุญาตประกอบการ จำนวน 72 บริษัท² ซึ่งธุรกิจประกันภัยแต่ละประเภทนั้น จะมีวัตถุประสงค์ในการรับประกันความเสี่ยงภัยเป็นการเฉพาะ มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1.1 ธุรกิจการประกันชีวิต

การประกันชีวิต เป็นการรับประกันความเสี่ยงภัยในชีวิตของบุคคลที่มุ่งหมายให้การช่วยเหลือผู้ต้องพึ่งผู้ซึ่งถึงแก่ความตาย ได้แก่ ผู้รับประโยชน์และผู้เอาประกันชีวิต หรือเป็นการสะสมทรัพย์เพื่อประกันรายได้ สัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาที่มีกำหนดระยะเวลาการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาในจำนวนเงินที่แน่นอน โดยผู้รับประกันภัยตกลงชดเชยเงิน

¹ กรมการประกันภัย. แผนปฏิบัติการและผลการดำเนินงาน. หนังสือครบรอบ 27 ปี กรมการประกันภัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย), 2549.

² ข้อมูลสถิติธุรกิจประกันภัย. แหล่งที่มา <http://www.oic.or.th>.

จำนวนเงินที่แน่นอนแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามสัญญาฯ โดยผู้เอาประกันภัยตกลงจะชำระเบี้ยประกันให้แก่ผู้รับประกันภัย³

การประกันชีวิตมีรูปแบบการให้ความคุ้มครองเป็นรูปแบบประกันชีวิตพื้นฐาน อยู่ 4 แบบ ได้แก่ แบบตลอดชีพ แบบสะสมทรัพย์ แบบชั่วระยะเวลา และแบบเงินได้ประจำ

ในปัจจุบันนี้มีการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตที่หลากหลายมากขึ้นทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดประกันภัยที่ต้องการความหลากหลายของการคุ้มครองความเสี่ยงภัย จึงทำให้ธุรกิจประกันชีวิตมีการแข่งขันกันในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และได้มีการส่งเสริมให้มีการลงทุนประกอบธุรกิจอื่นของบริษัทประกันชีวิต เพื่อรองรับการอนุญาตให้บริษัทประกันชีวิตออกผลิตภัณฑ์ประกันภัยชนิดใหม่ เช่น กรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ (Universal Life Insurance)⁴ ซึ่งเป็นการทำประกันชีวิตร่วมกับการลงทุน เป็นต้น

2.1.1.2 ธุรกิจการประกันวินาศภัย

พิจารณาว่าถึงแม้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 มิได้ให้ความหมายของประกันวินาศภัยไว้โดยตรง แต่เมื่อพิจารณาตามมาตรา 869 และมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2551)⁵ มีเนื้อหาสาระสำคัญเกี่ยวกับการประกันวินาศภัย คือ สัญญาซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงจะชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันวินาศภัยเมื่อมีความเสียหายอย่างใดใดเกิดขึ้น และผู้รับประกันภัยจะใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่เกินความเสียหายที่แท้จริง และไม่เกินจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้⁶ รวมถึงสูญเสียในสิทธิผลประโยชน์หรือรายได้ ทั้งนี้ผู้เอาประกันวินาศภัยตกลงจะส่งเบี้ยประกันให้แก่บริษัทประกันภัย

³ มาตรา 861 ปพพ. “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนเงินให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัย”

ประกอบกับ มาตรา 889 ปพพ. “ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การจ่ายเงินจำนวนย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง”

⁴ กรมการประกันภัย. ผลการดำเนินงานของกรมการประกันภัยในรอบปี 2548-ปัจจุบัน. หนังสือครบรอบ 27 ปี กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย), 2549.

⁵ วินาศภัย หมายความว่า ความเสียหายใดๆ บรรดาพึงประมาณเป็นเงินได้ และหมายความรวมถึงความสูญเสียในสิทธิ ผลประโยชน์ หรือรายได้ด้วย

⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 และ 877

สัญญาประกันวินาศภัยสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ประกันภัย (กรมธรรม์ประกันภัย) ได้มาก เพราะเป็นการประกันความมีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน สิทธิ ผลประโยชน์ หรือ รายได้ใดๆ ซึ่งถ้ามีเหตุการณ์หนึ่งที่จะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียนั้นได้รับความเสียหาย และเป็นความเสียหายที่พึงประมาณเป็นเงินได้ บุคคลเหล่านั้นย่อมทำประกันภัยได้ ฉะนั้น รูปแบบของกรมธรรม์ประกันวินาศภัยจึงมีความหลากหลายกว่าการประกันชีวิต

ประเภทของการประกันวินาศภัยโดยทั่วไป คือ การประกันอัคคีภัย การประกันภัยรถยนต์ การประกันภัยขนส่งทางทะเล และการประกันภัยเบ็ดเตล็ด รวมถึงการประกันภัยใน การรับขน และการประกันภัยค้ำจุนไว้ด้วย⁷

การประกอบธุรกิจประกันภัย เป็นการดำเนินธุรกิจที่มีลักษณะเฉพาะ แม้ว่าการดำเนินธุรกรรมดังกล่าวจะเป็นสัญญาต่างตอบแทนทั่วไป แต่เมื่อผู้เอาประกันภัยได้ชำระ เบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัย (บริษัทประกันภัย) แล้ว ผู้รับประกันภัยจึงต้องบริหารจัดการเงิน ที่ระดมมาจากผู้เอาประกันภัยทั้งหลาย ซึ่งเป็นเม็ดเงินจำนวนมาก เพื่อสามารถรองรับความเสี่ยงภัย และสามารถชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยได้ จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ ต้องมีการควบคุมกำกับการทำสัญญาระหว่างผู้รับประกันภัย กับผู้เอาประกันภัย คือ กรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งถือเป็นหลักฐานของสัญญาจึงมีลักษณะพิเศษ⁸ คือ สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ผู้เอาประกันภัย ต้องเปิดเผยข้อความจริง เกี่ยวกับสาระสำคัญทุกอย่างเกี่ยวกับวัตถุที่เอาประกันภัย ส่วนได้เสียที่ เอาประกันภัย ในเวลาที่ผู้เอาประกันภัยยื่นคำขอที่จะทำประกันภัย เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้รับประกันภัย พิจารณาว่าจะรับประกันภัยหรือไม่ รวมทั้งการกำกับควบคุมการดำเนินธุรกรรมของ คนกลาง ประกันภัย (Intermediary) หรือตัวแทน นายหน้า ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้เอาประกันภัย กับผู้รับประกันภัย จึงต้องกำหนดลักษณะและคุณสมบัติของตัวแทน นายหน้า เป็นการเฉพาะไป กว่าตัวแทน นายหน้า ในธุรกิจการเงินอื่นๆ

ดังนั้น ในการบริหารจัดการเงินทุนประกันภัยของผู้รับประกันภัยนั้น อยู่ ภายใต้การบริหารจัดการ การสั่งการ การอนุมัติของกรรมการ ผู้จัดการ คณะกรรมการ ผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการบริษัทประกันภัย ซึ่งเป็นตัวแทนที่มีอำนาจของบริษัท ดังนั้น หากปรากฏว่า กรรมการดังกล่าวได้อาศัยอำนาจที่ตนมีอยู่ กระทำการทุจริต นอกรีต ในบริษัท ประกันภัย ไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง ทำการแสวงหากำไร หรือผลประโยชน์ จากธุรกิจประกันภัยโดยมิชอบแล้ว ย่อมสร้างความเสียหายให้แก่บริษัทและประชาชน และ

⁷ มาตรา 883 ถึงมาตรา 888

⁸ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2549) หน้า 153-176.

เศรษฐกิจในวงกว้าง ซึ่งถือได้ว่าการบริหารจัดการของกรรมการบริษัท และความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนโดยรวม จึงต้องมีกำกับดูแลให้ความคุ้มครองผู้บริโภค ดังนั้น ในการกำกับดูแลและส่งเสริมการดำเนินธุรกิจประกันภัย จึงต้องมีกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการเฉพาะ เพื่อให้ความคุ้มครองประชาชนผู้เอาประกันภัย ผู้ได้รับเสียหาย ตามสัญญาประกันภัย และในขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างให้บริษัทผู้รับประกันภัยมีสถานะทางการเงินที่มั่นคง สามารถจัดการความเสี่ยงทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 รวมถึงพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2551)⁹

พิจารณาถึงลักษณะธุรกิจประกันภัย ที่มีลักษณะเฉพาะอันเป็นแรงจูงใจให้กรรมการ ผู้บริหาร หรือบุคคลผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการบริษัทประกันภัย กระทำการทุจริตฉ้อฉลในธุรกิจประกันภัย เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสอดคล้องกับเนื้อหาอันเป็นสาระสำคัญในการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงต้องทำการศึกษาวิจัยถึงความหมายของการฉ้อฉล ซึ่งการกระทำการฉ้อฉล เป็นการกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายอาญา และกรรมการบริษัทผู้กระทำความผิดยังต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในทางแพ่งด้วย ดังต่อไปนี้

(1) ความหมายเกี่ยวกับการฉ้อฉลตามประมวลกฎหมายอาญา คือ ความผิดฐานฉ้อ โกง มาตรา 341 บัญญัติว่า “ผู้ใดทุจริตหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลาย เอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อ โกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

(2) ความหมาย การฉ้อฉล ตามความหมายของรองศาสตราจารย์ ดร.จำปี โสคติพันธ์ หมายความว่า การที่บุคคลหนึ่งกระทำการหลอกลวงใด ๆ ก็ตามทำให้บุคคลหนึ่งเข้าใจข้อเท็จจริงผิดไปจากความเป็นจริง (คือทำให้เขาสำคัญผิด) แล้วผู้ถูกหลอกลวงได้แสดงเจตนาเข้าทำนิติกรรม ซึ่งมีขณะนั้นแล้วจะไม่ทำหรือกระทำในเงื่อนไขที่แตกต่างออกไป ดังนั้น กลฉ้อฉลทำให้เจตนา เสื่อมเสีย เพราะทำให้ผู้แสดงเจตนาสำคัญผิด และความสำคัญผิดนี้มีความสำคัญเสมอ เพราะมาจากกลฉ้อฉล จึงไม่จำเป็นที่ความสำคัญผิดนี้จะเป็นความสำคัญผิดที่ปกติเป็นสาระสำคัญ

⁹ ในขณะที่กำลังศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีการเปลี่ยนแปลงขององค์กรกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย และมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายประกันภัยทั้ง 3 ฉบับนี้ ดังนั้น การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะทำการศึกษากฎหมายที่บังคับใช้ ฉบับปี พ.ศ.2535 และกฎหมายที่ได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2551 ควบคู่กันไปในส่วนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์

หรือไม่ แม้เป็นความสำคัญในมูลเหตุชักจูงใจก็ตาม ก็ถือได้ว่าจากความสำคัญผิคนั้น ได้มีการหลงเชื่อว่ามีขนาดแล้ว¹⁰

(3) ความหมายเกี่ยวกับการฉ้อฉลตามหลักการของ IAIS¹¹

สำหรับวัตถุประสงค์ของการฉ้อฉลประกันภัย มีนิยามดังนี้คือ การกระทำหรือละเว้นโดยเจตนาที่จะได้รับประโยชน์ใดใดของเพื่อตนเองหรือบุคคลใด โดยทุจริต หรืออาจจะมีความหมายหรือตัวอย่าง ตามคำนิยามตาม Guidance Paper on Preventing and remedying fraud in insurance October 2006 ดังนี้¹²

- การยกยอกทรัพย์สิน และหรือ การเปิดข้อมูลภายใน
- การแถลงข้อความเท็จโดยไตร่ตรองไว้ก่อน การปกปิด การจำกัดหรือไม่

เปิดเผยอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือประเด็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในการตัดสินใจทางการเงิน ชุกรกรมใดใด หรือการเข้าถึงสถานะของผู้รับประกันภัย การไม่รับผิดชอบต่อสถานการณ์ที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ หรือความไม่ไว้วางใจ

และเนื่องจากการประกันภัย เป็นส่วนหนึ่งของการบริการทางการเงิน ที่มีความเสี่ยงก่อให้เกิดมีการฉ้อฉล มีความกังวลเกี่ยวกับความไม่มั่นคงในขีดความสามารถของธุรกิจประกันภัย การฉ้อฉลเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อมูลค่าประกันภัย (และมีผลต่ออุตสาหกรรมบริการทางการเงิน) และผู้บริโภค ไม่เพียงแต่สร้างความเสียหายให้แก่ผู้รับประกันภัยเท่านั้น แต่ยังสร้างความไม่มั่นคงในธุรกิจการเงิน¹³

ผลกระทบของธุรกิจประกันภัยจากการฉ้อฉล ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายจำนวนมากแก่ธุรกิจประกันภัยและผู้เอาประกันภัย การจ่ายค่าสินไหมทดแทนจากการฉ้อฉล มิได้กระทบต่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยที่ทำให้เบี้ยประกันภัยโดยรวมในตลาดสูงขึ้นเพียงอย่างเดียว

¹⁰ จำปี โสคติพันธ์, คำอธิบายหลักกฎหมายนิติกรรม-สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548) หน้า 127.

¹¹ International Association Of Insurance Supervisors, Insurance Core Principles and Methodology, October 2003.

¹² "Fraud in insurance is defined as: an act or mission intended to gain dishonest or unlawful advantage for party committing the fraud (hereinafter referred to as fraudster) or for other parties. This may, for example, be achieved by means of:

- Misappropriating assets
- Deliberately misrepresenting, concealing, suppressing or not disclosing one or more material facts relevant to a financial decision, transaction or perception of the insurer's status
- Abusing responsibility' a position of trust or fiduciary relationship.

¹³ IAIS, Guidance Paper on Preventing and remedying fraud in insurance June 2006, pp.4.

แต่ยังกระทบถึงผู้ถือหุ้น ชื่อเสียงของบริษัท และสถานะทางการเงินที่ดีของบริษัท (Financial Soundness) นอกจากนี้ยังอาจส่งต่อการศรัทธา เสถียรภาพของเศรษฐกิจ¹⁴ ทั้งนี้ตลาดการเงินมีการขยายเพิ่มขึ้น และมีอัตราการเติบโตทางธุรกิจประจักษ์ ในระดับระหว่างประเทศ ผู้รับประกันภัยต้องให้ความสำคัญของการฉ้อฉลประจักษ์ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในระดับสากล ทั้งนี้เพื่อเป็นการบรรเทาความไม่มั่นคง ความอ่อนแอของธุรกิจประจักษ์

และถือได้ว่าการฉ้อฉลในธุรกิจประจักษ์โดยกรรมการบริษัทเป็น **อาชญากรรมทางธุรกิจ** ซึ่งเป็นการกระทำผิดเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและพาณิชย์ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศด้วย ด้วยลักษณะของอาชญากรรมทางธุรกิจเป็นอาชญากรรมที่ไม่เห็นปรากฏผลของการกระทำผิดได้ในทันทีเหมือนคดีอาญาทั่วไป มีรูปแบบที่ซับซ้อน แขนงโดยผู้กระทำจะเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเชิงธุรกิจสูง หรือ White Collar Crime¹⁵ จึงยากที่คนทั่วไปจะทราบว่ามี การกระทำผิด และระยะเวลาการกระทำผิดก็มีระยะเวลายาวนาน เมื่อเกิดความเสียหายแล้วจึงเกิดความเสียหายอย่างรุนแรง ยากที่จะติดตามตัวผู้กระทำผิดที่ได้มีการเตรียมตัวมาก่อนแล้ว รวมทั้งเอกสารต่างๆ ก็หายสาบสูญไปแล้ว เป็นต้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง และหนทางเยียวยาไม่ทันทั่วถึงและเพียงพอ การกระทำการฉ้อฉลในธุรกิจประจักษ์ของกรรมการบริษัท อาจแบ่งกลุ่มบุคคลที่กระทำการฉ้อฉลธุรกิจประจักษ์ได้ 2 ประเภท¹⁶ ได้แก่

1. กลุ่มผู้กระทำการฉ้อฉลเนื่องจากสบโอกาส (Opportunity Fraudster) หมายถึง บุคคลทั่วไปที่เห็นโอกาสในการฉ้อฉล โดยเห็นว่าผู้รับประกันภัยมีเงินจำนวนมากไม่น่าจะ ได้รับผลกระทบมากนัก
2. กลุ่มผู้กระทำการฉ้อฉลเป็นอาชีพ (Professional Fraudster) หมายถึงกลุ่มบุคคลที่มีรายได้หลักมาจากการฉ้อฉลประจักษ์ กระทำอย่างสม่ำเสมอ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นบริษัท ประจักษ์และสถาบันการเงินอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการฉ้อฉลที่มีโครงสร้างซับซ้อนและเป็นเงินจำนวนมาก

และอาจมีการพัฒนารูปแบบการฉ้อฉลที่ซับซ้อนมากกว่า มีเครือข่ายที่ร่วมกระบวนการฉ้อฉลมากขึ้น เช่น ผู้บริหารภายในบริษัทร่วมมือกับพนักงานในการทำค่าใช้จ่าย ค่าสินไหมทดแทน หรือบัญชีการเงินที่สูงเกินความเป็นจริง ฯลฯ เมื่อผลการฉ้อฉลเริ่มปรากฏชัดขึ้น

¹⁴ อติสร พิพัฒน์วรพงศ์, “การป้องกัน การตรวจสอบ และการบรรเทาความเสียหายการฉ้อฉลในธุรกิจ ประจักษ์”, วารสารการประจักษ์ ฉบับที่ 123 ประจำเดือนกรกฎาคม-กันยายน 2549: 5-8.

¹⁵ Edwin H.Sutherland, ขอบเขต ความหมาย และความแตกต่างของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ กับ อาชญากรรมประเภทอื่น ๆ, แหล่งที่มา <http://www.polsci.chula.ac.th>.

¹⁶ IAIS, Guidance Paper on Preventing and remedying fraud in insurance June 2006, pp.7.

ในการตรวจสอบทำให้พบว่าเงินหรือทรัพย์สินของบริษัทขาดสภาพคล่องไปจำนวนมาก มียอดหนี้สินที่มากกว่าทรัพย์สิน ดังจะเห็นได้จาก บริษัทประกันภัยไม่สามารถชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามสัญญาประกันภัยได้ตามกำหนดเวลา หรือบ่ายเบี่ยงไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ เป็นต้น

จากข้อเท็จจริงดังกล่าว ความเสียหายที่ประชาชนและภาคธุรกิจได้รับจากการกระทำการฉ้อฉลของกรรมการบริษัทประกันภัยนั้น เป็นประเด็นที่สำคัญในระดับประเทศและนานาชาติ ซึ่งได้ให้ความสำคัญต่อบทบาท อำนาจ หน้าที่ของกรรมการบริษัทประกันภัย แสดงให้เห็นได้ว่า กรรมการ หรือผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการบริษัทประกันภัย เป็นบุคคลที่สำคัญในการบริหารจัดการธุรกิจประกันภัย ดังนั้น จึงต้องศึกษาและวิเคราะห์ถึงความหมาย อำนาจ หน้าที่ของกรรมการ หรือผู้บริหารบริษัทประกันภัย ดังต่อไปนี้

2.1.2 คำจำกัดความของ “กรรมการบริษัทประกันภัย”

พระราชบัญญัติประกันภัยทั้งสองฉบับ¹⁷ ได้กำหนดการประกอบธุรกิจประกันชีวิตและประกันวินาศภัยจะกระทำได้เมื่อจัดตั้งเป็นบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด¹⁸

ดังนั้น บริษัทจำกัดและบริษัทมหาชนจำกัด เป็นนิติบุคคล คือบุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้น กฎหมายรองรับให้มีสภาพเป็นบุคคล มีสิทธิและหน้าที่ อาจเป็นนิติกรรมสิทธิได้ เป็นโจทก์และจำเลยทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาได้ ซึ่งโดยสภาพแล้วนิติบุคคลไม่อาจจัดการกิจการงานของตนเองภายในขอบวัตถุประสงค์ของตนได้อย่างแน่นอน กฎหมายจึงบัญญัติให้มีบุคคลหนึ่งหรือคณะหนึ่งเรียกว่า “ผู้แทน” เป็นผู้กระทำการกิจการภายในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล¹⁹ ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของบริษัท และอยู่ในความครอบงำหรือการควบคุมของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นด้วย ดังนั้น ผู้แทนบริษัทประกันชีวิตและบริษัทประกันวินาศภัย เรียกว่า กรรมการ หรือคณะกรรมการ

¹⁷ ในขณะที่กำลังศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความคาบเกี่ยวกับกับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันภัยทั้งสองฉบับ ในปี พ.ศ.2551 ดังนั้น จึงจะได้ศึกษาควบคู่กันไปด้วย

¹⁸ ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 (ก่อนมีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี 2551) ยังกำหนดให้บริษัทประกันภัยจดทะเบียนจัดตั้งเป็นบริษัทจำกัด และบริษัทมหาชนจำกัดได้ แต่เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับที่ 2 ในปี 2551 กำหนดให้ผู้รับประกันภัยต้องเป็นบริษัทมหาชนเท่านั้น และให้ผู้รับประกันภัยที่จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด แปรสภาพเป็นบริษัทมหาชนให้เสร็จสิ้นภายใน 5 ปี นับแต่พระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมมีผลใช้บังคับ

¹⁹ ประสิทธิ์ โหมวิไลกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติบุคคลและความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2543), หน้า 100.

ก็ได้ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและต้องปฏิบัติตามข้อบังคับหรือหนังสือบริคณห์กำหนดไว้เช่นกันกับกรรมการทั่วไป

ในส่วนของคำจำกัดความ หรือความนิยามของ “กรรมการบริษัทประกันภัย” รวมถึงวิธีการสรรหา คัดเลือก แต่งตั้ง พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้ มิได้กำหนดคำนิยามของ กรรมการหรือคณะกรรมการบริษัทไว้เป็นการเฉพาะเช่นกัน ซึ่งตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิตฯ และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัยฯ ได้บัญญัติให้ธุรกิจประกันชีวิตหรือประกันวินาศภัย จะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้จัดตั้งบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด ดังนั้น ความหมายหรือคำนิยามของกรรมการบริษัทประกันภัย ก็ให้อยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.2.1 คำจำกัดความของ “กรรมการบริษัทประกันภัย” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติเป็นหลักทั่วไปที่บังคับเกี่ยวกับกรรมการบริษัทไว้ มีสาระสำคัญดังนี้

1. ความหมายหรือคำนิยามของกรรมการบริษัท

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ก็มีได้กล่าวได้ชัดเจนถึงความหมายของกรรมการบริษัท แต่โดยลักษณะของบริษัทจำกัดแล้ว เป็นนิติบุคคล ซึ่งเป็นบุคคลสมมติตามกฎหมาย จึงต้องมีผู้แทน หรือตัวแทน ดำเนินกิจการแทนตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้น ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะตัวแทน มาตรา 797²⁰ ได้บัญญัติไว้ถึงความหมายของตัวแทนไว้ ดังนั้น กรรมการ หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัท จึงถือได้ว่าเป็นตัวแทน ปฏิบัติหน้าที่ และดำเนินกิจการแทนบริษัท ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ หรือหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัท

2. การแต่งตั้ง ถอดถอน

กรรมการบริษัทจะมีจำนวนอย่างน้อยเพียงไร จะได้รับบำเหน็จเท่าใด ขึ้นอยู่กับที่ประชุมใหญ่จะกำหนด และที่ประชุมใหญ่นั้นที่อาจจะตั้งหรือถอดถอนได้ตามมาตรา 1150

²⁰ “อันว่าสัญญาตัวแทนนั้น คือ สัญญาซึ่งให้บุคคลหนึ่งเรียกว่าตัวแทน มีอำนาจทำการแทนบุคคลหนึ่งเรียกว่าตัวการ และตกลงจะทำการดั่งนั้น

อันความเป็นตัวแทนนั้นจะเป็น โดยตั้งแต่แสดงออกชัดหรือโดยปริยายก็ย่อมได้”

และมาตรา 1151²¹

การแต่งตั้งกรรมการบริษัทประกันภัยถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการบริหารกิจการของบริษัทประกันภัย นอกจากนี้จะเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการบริหารสถาบันการเงินแล้วจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องการประกันภัยด้วย เพราะถือว่าเป็นธุรกิจการเงินที่มีความสัมพันธ์กับผู้บริโภคจำนวนมาก

3. คุณสมบัติของกรรมการ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้กำหนดคุณสมบัติของกรรมการไว้โดยเฉพาะว่าต้องมีคุณสมบัติอย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องของภายในบริษัทที่จะกำหนดคุณสมบัติไว้ข้อบังคับของบริษัท หรือหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัท แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคุณสมบัติของกรรมการที่กำหนดไว้ตามกฎหมายประกันภัยทั้งสองฉบับ

4. การอยู่ในตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง

การดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทนั้นจะดำรงอยู่นานเท่าใดก็ได้ ภายใต้อำนาจข้อบังคับของบริษัทที่กำหนดไว้ แต่ถ้ามิได้กำหนดไว้ในข้อบังคับ ก็ต้องบังคับตามมาตรา 1152 และ 1153 คือ เมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกหลังจดทะเบียนบริษัท หรือการประชุมสามัญครั้งแรก กรรมการบริษัทชุดแรกต้องออกจากตำแหน่งจำนวน 1 ใน 3 อัตรา หรือจำนวนที่ใกล้เคียงที่สุด ถ้าตกลงกัน ไม่ได้ให้จับฉลากกัน

การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ โดยการถอดถอนจากที่ประชุมใหญ่ การตกเป็นบุคคลล้มละลาย²² พ้นวาระตามกำหนดของข้อบังคับของบริษัท หรือการตาย ลาออก เป็นต้น

ในส่วนของกรรมการบริษัทประกันภัยตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2551) ได้กำหนดคุณสมบัติ ของกรรมการบริษัทประกันภัยไว้เฉพาะตามมาตรา 35 และมาตรา 34 คือ

กรรมการ ผู้จัดการ บุคคลซึ่งมีอำนาจกระทำการแทนบริษัท หรือที่ปรึกษาของบริษัท ต้องเป็นบุคคลซึ่งมีคุณวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันภัย และไม่มีลักษณะต้องห้าม²³ ดังต่อไปนี้

²¹ - “ผู้เป็นกรรมการจะพึงมีจำนวนมากน้อยเท่าใดและจะพึงได้บำเหน็จเท่าใด ให้สุดแล้วแต่ที่ประชุมใหญ่จะกำหนด”

-“อันผู้เป็นกรรมการนั้นเฉพาะแต่ที่ประชุมใหญ่เท่านั้นที่อาจจะตั้งหรือถอนได้”

²² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1152 และ 1154

²³ มาตรา 35 แห่งพ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ. 2535 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2551) และมาตรา 34 แห่งพ.ร.บ.ประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2551)

- (1) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- (2) เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์
- (3) เคยเป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งมีอำนาจกระทำการแทนบริษัท ในช่วงที่บริษัทนั้นถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตหรือใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย เว้นแต่เป็นผู้ซึ่งนายทะเบียนด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเช่นนั้นในช่วงเวลาดังกล่าว
- (4) เป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งมีอำนาจกระทำการแทนบริษัทอื่นที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต/ประกันวินาศภัย เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด
- (5) ถูกถอดถอนจากการเป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งมีอำนาจกระทำการแทนบริษัทตามมาตรา 54 (ประกันชีวิต)/มาตรา 53 (ประกันวินาศภัย)
- (6) เป็นข้าราชการการเมืองหรือดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- (7) เป็นข้าราชการหรือพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมบริษัท เว้นแต่กรณีของบริษัทที่เป็นรัฐวิสาหกิจหรือได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานของบริษัท หรือเป็นผู้ได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา 54 (ประกันชีวิต)/มาตรา 53 (ประกันวินาศภัย)
- (8) มีประวัติเสียหายหรือดำเนินกิจการใดที่มีลักษณะที่แสดงถึงการขาดความรับผิดชอบหรือความรอบคอบเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพในฐานะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์

พระราชบัญญัติประกันภัยทั้งสองฉบับนี้ได้กำหนดคุณสมบัติของกรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัทไว้เป็นการเฉพาะนั้น ก็เพราะการดำเนินธุรกิจประกันภัยกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนและสังคม รวมถึงเป็นสถาบันการเงินที่สำคัญดังที่กล่าวมาแล้วนั้น บุคคลที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการบริษัทต้องมีคุณสมบัติเฉพาะเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจประกันภัย ดังที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย

คุณสมบัติของกรรมการบริษัทประกันชีวิตและประกันวินาศภัย มีลักษณะเฉพาะ แต่ส่วนใหญ่ก็จะคล้ายคลึงกับคุณสมบัติกรรมการของบริษัทสถาบันการเงินทั่วไป ส่วนคุณสมบัติอื่นๆ นั้น ก็เป็นไปตามข้อบังคับของบริษัทประกันภัยแต่ละบริษัท แต่ต้องไม่เป็นการจำกัดสิทธิมากเกินไปจนขอบเขตที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ต่อมาในปี 2550 หน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย ได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นองค์กรอิสระ และมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายประกันภัยทั้งสองฉบับ เป็นฉบับที่ 2 พ.ศ.2551 นั้น ได้กำหนดให้บริษัทประกันภัยดำเนินการแปรสภาพเป็นบริษัทมหาชนจำกัดให้แล้ว

เสร็จภายใน 5 ปี หากไม่ทำตามกำหนด ก็ขยายให้แปรสภาพไปได้ภายใน 3 ปี และการดำเนินแปรสภาพเป็นบริษัทมหาชนจำกัดนั้น ให้ดำเนินตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด²⁴ ดังนั้นภายใน 8 ปีให้หลังนี้ บริษัทประกันภัยต้องแปรเป็นบริษัทมหาชนจำกัด

ฉะนั้น การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ การจัดตั้ง การเสนอขายหุ้นต่อประชาชน และกรรมการ ความรับผิดชอบของกรรมการบริษัทประกันภัย ต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 ด้วย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.2.2 คำจำกัดความของ “กรรมการบริษัทประกันภัย” ตาม

พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535

บริษัทมหาชนจำกัด เป็นรูปแบบขององค์กรธุรกิจที่ใช้ระดมทุนจากประชาชนและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาตลาดทุน ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของบริษัทมหาชน ไว้ในมาตรา 15 ว่า “บริษัทมหาชนจำกัด คือ บริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยความประสงค์ที่จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชน โดยผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ต้องชำระและบริษัทดังกล่าวได้ระบุนามประสงคฺ์เช่นนั้นไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ”

จากบทนิยามจึงอาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบของบริษัทมหาชน²⁵ คือ

1. บริษัทประเภทซึ่งมีการแบ่งทุนออกเป็นหุ้น
2. ผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดไม่เกินเงินค่าหุ้นที่ต้องชำระ
3. บริษัทมีความประสงค์ที่จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชน โดยได้ระบุนามประสงคฺ์เช่นนั้นไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ

²⁴ บทเฉพาะกาล ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต/ประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 54 และมาตรา 56 วรรคสองและวรรคสาม (ตามลำดับ)

บัญญัติว่า “ในกรณีที่บริษัทที่ได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งเป็นบริษัทจำกัด ให้ดำเนินการแปรสภาพเป็นบริษัทมหาชนจำกัดให้แล้วเสร็จภายในห้าปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากไม่ดำเนินการไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ให้บริษัทสามารถประกอบกิจการตามปกติต่อไปได้ แต่จะดำเนินการขยายธุรกิจไม่ได้จนกว่าจะดำเนินการแปรสภาพเป็นบริษัทมหาชนจำกัด ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามปี หากดำเนินการไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ให้ใบอนุญาตประกันชีวิต/ประกันวินาศภัย ของบริษัทนั้นสิ้นอายุ และให้ถือว่าบริษัทนั้นถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต/ธุรกิจประกันวินาศภัย การดำเนินการแปรสภาพเป็นบริษัทมหาชนจำกัดตามวรรคสองให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด”

²⁵ พิเศษ เสตเสถียร, หลักกฎหมายบริษัทมหาชน, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 3-6.

ซึ่งบริษัทมหาชนมีวัตถุประสงค์ในการระดมเงินจากประชาชน เพื่อที่จะ
ธุรกิจขนาดใหญ่โดยอาศัยเงินทุนจากการขายหุ้นต่อประชาชน ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้นำ
วัตถุประสงค์นั้น ระบุไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัทไว้ด้วย

บริษัทมหาชนจำกัด สามารถระดมเงินทุนจากการขายหุ้นต่อประชาชนได้
โดยผ่านการซื้อขายหุ้นของตลาดหลักทรัพย์ได้ และการเสนอขายหลักทรัพย์ต่อประชาชน บริษัท
มหาชนนั้นต้องยื่นแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์และร่างหนังสือชี้ชวนต่อ
สำนักงาน ตามมาตรา 32 และมาตรา 65 ตามลำดับ²⁶

พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 ได้บัญญัติเรื่องคุณสมบัติ
อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของกรรมการบริษัทมหาชน ทางแพ่งและทางอาญา ไว้ดังนี้

1. การเลือกตั้ง และพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ

กรรมการบริษัทมหาชนต้องมีกรรมการคณะหนึ่งเพื่อดำเนินกิจการของ
บริษัทประกอบด้วยกรรมการอย่างน้อยห้าคน และกรรมการไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน
กรรมการทั้งหมดต้องมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร²⁷ การเลือกตั้งกรรมการบริษัทมหาชนจำกัดนั้น
ต้องเลือกโดยมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้น ซึ่งในบริษัทมหาชนนั้นกฎหมายได้กำหนดวิธีการไว้เป็น
พิเศษเรียกว่าวิธีการลงคะแนนเสียงสะสม หรือ Cumulative Voting ซึ่งเป็นวิธีการที่จะให้ความ
คุ้มครองแก่ผู้ถือหุ้นเสียงข้างน้อยที่จะมีตัวแทน โดยมีตัวแทนของฝ่ายตนในคณะกรรมการบริษัท²⁸
มีหลักเกณฑ์ว่า

(1) ผู้ถือหุ้นคนหนึ่งมีคะแนนเสียงเท่ากับจำนวนหุ้นที่ตนถืออยู่ด้วย
จำนวนกรรมการที่จะเลือกตั้ง ตามมาตรา 70 (1)

²⁶ พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535

มาตรา 32 “ห้ามมิให้ผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทมหาชนจำกัดเสนอขายหุ้นที่ออกใหม่ต่อประชาชนหรือบุคคล
ใดๆ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสำนักงานและปฏิบัติตามมาตรา 65

การขออนุญาตตามวรรคหนึ่ง จะกระทำได้อต่อเมื่อผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทดังกล่าวได้จดทะเบียนหนังสือ
บริคณห์สนธิตามกำหนดว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดแล้ว”

มาตรา 65 “การเสนอขายหลักทรัพย์ต่อประชาชนหรือบุคคลใดๆ จะกระทำได้อต่อเมื่อผู้เริ่มจัดตั้งบริษัท
มหาชนจำกัด บริษัทหรือเจ้าของหลักทรัพย์ได้ยื่นแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์และร่าง
หนังสือชี้ชวนต่อสำนักงานและแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์และร่างหนังสือชี้ชวนที่มีผลใช้
บังคับแล้ว”

²⁷ มาตรา 67 พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535

²⁸ พิเศษ เสตเถียร, หลักกฎหมายบริษัทมหาชน, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์นิติธรรม,
2546), หน้า 49.

(2) ผู้ถือหุ้นแต่ละคนจะใช้คะแนนเสียงที่มีอยู่ทั้งหมดตาม (1) เลือกตั้งบุคคลคนเดียวหรือหลายคนเป็นกรรมการก็ได้ในกรณีที่เลือกตั้งบุคคลหลายคนเป็นกรรมการจะแบ่งคะแนนเสียงให้แก่ผู้ใดมากน้อยเพียงใดก็ได้ ตามมาตรา 70 (2)

(3) บุคคลที่ได้รับคะแนนสูงสุดตามลำดับลงมาเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการเท่าจำนวนกรรมการที่จะพึงมี ถ้าผู้ที่ได้รับเลือกตั้งในลำดับถัดลงมามีคะแนนเสียงเท่ากันก็ให้ใช้วิธีจับสลากเพื่อให้ได้จำนวนกรรมการที่บริษัทจะพึงมี ตามมาตรา 70 (3)

การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการบริษัทมหาชน นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระที่กำหนดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิแล้ว จะพ้นตำแหน่งได้ต่อเมื่อ ตาย ลาออก ขาดคุณสมบัติ ที่ประชุมใหญ่มีมติให้ถอดตามมาตรา 68 หรือศาลมีคำสั่งให้ถอด²⁹

2. คุณสมบัติของกรรมการ

ผู้มีสิทธิเป็นกรรมการของบริษัทมหาชนได้ต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น นิติบุคคลไม่สามารถได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการบริษัทมหาชนได้ นอกจากนี้ ผู้ที่เป็นกรรมการบริษัทมหาชนต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้³⁰

(1) บรรลุนิติภาวะ

(2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้

ความสามารถ

(3) ไม่เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้กระทำโดยทุจริต

(4) ไม่เคยถูกลงโทษไล่ออกหรือปลดออกจากราชการหรือองค์การหรือหน่วยงานของรัฐหรือปลดออกจากราชการ

กรรมการบริษัทมหาชนไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท และบริษัทมหาชนจะกำหนดข้อจำกัดใดๆ อันเป็นการกีดกันมิให้ผู้ถือหุ้นเป็นกรรมการนั้น จะกระทำไม่ได้ ตามมาตรา 69 และต้องสอดคล้อง ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายประกันภัยทั้งสองฉบับด้วย

3. อำนาจจัดการของคณะกรรมการ

คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่จัดการบริษัทมหาชนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ ข้อบังคับและมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้น และคณะกรรมการอาจมอบหมายให้กรรมการคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนปฏิบัติงานแทนคณะกรรมการได้ เว้นแต่บริษัทมีข้อบังคับไม่ได้คณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจ แต่ต้องระบุไว้โดยชัดแจ้งในข้อบังคับ ตามมาตรา 77

²⁹ มาตรา 70 พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535

³⁰ มาตรา 68 พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535

2.1.2.3 ข้อแตกต่างของกรรมการบริษัทจำกัด และกรรมการบริษัทมหาชนจำกัด

1. กรรมการบริษัทจำกัดอยู่ภายใต้ข้อบังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนกรรมการบริษัทมหาชนจำกัด อยู่ภายใต้ข้อบังคับของพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 สัดส่วนของกรรมการนั้น กรรมการบริษัทจำกัดจะมีจำนวนเท่าใดก็ได้ และจะได้บำเหน็จเท่าใดก็ได้ ส่วนกรรมการบริษัทมหาชนต้องมีการกรรมการดำเนินกิจการไม่น้อยกว่า 5 คน และกรรมการไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งต้องมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

2. การเลือกตั้งกรรมการบริษัท และการพ้นจากตำแหน่ง กรรมการบริษัทจำกัดจะได้รับเลือกและถอดถอนจากที่ประชุมใหญ่ของบริษัท ส่วนกรรมการบริษัทมหาชนจะได้รับเลือกโดยมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้น โดยวิธีการพิเศษเรียกว่า วิธีการลงคะแนนเสียงแบบสะสม การพ้นจากตำแหน่ง กรรมการบริษัทจำกัดนอกจากจะพ้นตำแหน่งตามข้อบังคับของบริษัทแล้วยังจะถูกถอดถอนตำแหน่งจากที่ประชุมใหญ่ด้วย ส่วนกรรมการบริษัทมหาชนเช่นเดียวกัน แต่การพ้นจากตำแหน่ง โดยที่ประชุมมีมติให้ออกจะเป็นการลงมติที่มีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนผู้ถือหุ้นที่มาประชุมออกเสียง ฯ

สาระสำคัญเกี่ยวกับคุณสมบัติของกรรมการส่วนใหญ่แล้ว กรรมการบริษัทจำกัดและกรรมการบริษัทมหาชน จะมีลักษณะคล้ายกัน แต่จะแตกต่างในจำนวนของกรรมการ วิธีการเลือกกรรมการ ในเรื่องอำนาจหน้าที่ของกรรมการก็เช่นเดียวกันก็ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของข้อบังคับของบริษัท กรรมการบริษัทมหาชนอาจจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษกว่ากรรมการบริษัทจำกัด เพราะมีภาระหน้าที่รับผิดชอบมากกว่า เนื่องบริษัทมหาชนจำกัดเป็นบริษัทที่มีวัตถุประสงค์ที่ออกขายหุ้นให้แก่ประชาชนเพื่อระดมเงินเข้ามาบริหารจัดการบริษัท ตลอดจนถ้าบริษัทมหาชนเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ การบริหารก็ต้องมีความเสี่ยงมากขึ้น และต้องมีการเปิดเผยข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญในการดำเนินกิจการของบริษัท และถูกตรวจสอบจากประชาชนมากกว่าบริษัทจำกัดทั่วไป

2.1.2.4 โครงสร้างการจัดการของบริษัทประกันภัย

นอกจากจะศึกษาถึงความหมาย คุณสมบัติและบทบาทของกรรมการบริษัทประกันภัยตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 แล้ว การดำเนินกิจการของกรรมการบริษัทประกันภัย จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารจัดการของบริษัทประกันภัยนั้นๆ ด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

บริษัทประกันภัยในประเทศไทย มีโครงสร้างการเป็นทั้งบริษัทจำกัด และ

บริษัทมหาชนจำกัด³¹ โดยส่วนใหญ่บริษัทประกันภัยในประเทศไทยจะเป็นบริษัทจำกัดที่บริหารกิจการโดยครอบครัว เครือญาติ หรือเป็นบริษัทในเครือของกิจการหนึ่งๆ หรือเป็นเจ้าของคนเดียว ซึ่งการบริหารจัดการบริษัทจะอยู่ในมือของผู้เป็นเจ้าของกิจการเท่านั้น ถึงแม้ในโครงสร้างการจัดการบริษัทจะประกอบด้วยคณะกรรมการบริษัทหลายชุดก็ตาม

ส่วนบริษัทประกันภัยจำกัดมหาชนก็มีจำนวนหนึ่ง การบริหารจัดการไม่ได้อยู่ที่บุคคลเดียว หรือกลุ่มบุคคลเดียว โครงสร้างการบริหารจัดการของบริษัทจะประกอบด้วยคณะกรรมการหลายชุดด้วยกัน เพื่อให้มีการถ่วงดุลอำนาจกันระหว่างฝ่ายบริหารกับคณะกรรมการบริษัท นอกจากนี้ด้วยลักษณะของบริษัทมหาชน เป็นบริษัทที่ระดมทุน (ขายหุ้น) ให้แก่ประชาชน การบริหารจัดการของบริษัทต้องถูกตรวจสอบ และต้องเปิดเผยข้อมูลแก่ผู้ถือหุ้นด้วย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 ได้บัญญัติไว้เป็นคำว่า **กรรมการบริษัท** เป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินกิจการของบริษัทให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของบริษัท และมีอำนาจหน้าที่กระทำการแทนบริษัทต่างๆ ตามที่ข้อบังคับหรือกฎหมายได้กำหนดไว้แล้ว แต่โดยทั่วไปบริษัทจำกัดและบริษัทมหาชนจำกัด โครงสร้างการจัดการของบริษัทจะประกอบด้วยกรรมการหรือคณะกรรมการหลายชุด บางบริษัทก็ใช้คำว่า คณะกรรมการบริหาร หรือผู้บริหารฯ ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการมีความแตกต่างกันไปตามข้อบังคับและวัตถุประสงค์ของบริษัท

คำว่า **กรรมการบริษัท** (Director) โดยทั่วไปหมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติของกรรมการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมาตรา 68 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ของบริษัท มีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการบริษัทตามกฎหมายและข้อบังคับของบริษัท

ส่วนคำว่า **ผู้บริหาร** หรือ คณะกรรมการบริหาร (Board) อาจหมายถึง พนักงานที่มีผู้ได้บังคับบัญชา ฟังปฏิบัติตนและปฏิบัติตามจริยธรรมและจรรยาบรรณทางธุรกิจในฐานะพนักงานคนหนึ่ง รับผิดชอบในผลงานของตนเองและของผู้ได้บังคับบัญชา รวมทั้งมีแนวทางปฏิบัติที่ดีเพื่อเสริมสร้างการเป็นผู้บริหารที่ดี และในฐานะผู้บังคับบัญชาของพนักงาน ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติที่ดีให้แก่พนักงาน³²

³¹ มาตรา 7 พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ.2535 และมาตรา 6 พ.ร.บ.ประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 ได้กำหนดให้การประกอบธุรกิจประกันภัยจะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้จัดตั้งขึ้นตามรูปบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด (พ.ร.บ.บริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535)

³² ข้อกำหนดเกี่ยวกับจริยธรรมและจรรยาบรรณทางธุรกิจของบริษัท ทิพยประกันภัย จำกัด (มหาชน), แหล่งที่มา <http://www.dhipaya.co.th>.

แต่อย่างไรก็ดี โครงสร้างการจัดการของบริษัท โดยเฉพาะบริษัท ประกันภัย ซึ่ง แต่ละบริษัทจะมีโครงสร้างการจัดการที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับขนาดของการ ประกอบกิจการ ลักษณะและประเภทของผู้ถือหุ้น ฯลฯ จะเป็นตัวกำหนดให้แต่ละบริษัทมี โครงสร้างการบริหารจัดการแตกต่างกัน

2.1.2.5 บทบาทหน้าที่ของกรรมการบริษัทประกันภัย

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแล ได้ให้ความสำคัญในบทบาทและหน้าที่ของกรรมการบริษัท ประกันภัย จึงได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในเรื่อง โครงสร้าง คุณสมบัติ หน้าที่ และความรับผิดชอบ ของคณะกรรมการ บริษัทประกันภัย เพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลของบริษัทประกันภัย (Corporate Governance) และคู่มือกรรมการบริษัทประกันภัย³³ เพื่อให้บริษัทประกันภัยนำไป เป็นแนวทางใน การปฏิบัติงานต่อไป โดยมีสาระสำคัญมุ่งส่งเสริม ให้มีหลักธรรมาภิบาลในบริษัทประกันภัย และ กำหนดคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ของกรรมการ และคณะกรรมการชุดย่อยต่างๆ ให้สามารถปฏิบัติ หน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามแนวทางปฏิบัติ ในเรื่องดังกล่าวยังได้กำหนดโครงสร้างของ คณะกรรมการและคณะกรรมการชุดย่อย เพื่อทำหน้าที่ในการวางกลยุทธ์ และนโยบายที่เหมาะสม โดยคณะกรรมการชุดย่อยที่บริษัทจัดตั้งจะต้องประกอบด้วย คณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการบริหารจัดการความเสี่ยง และคณะกรรมการพิจารณาการลงทุนเป็นอย่างน้อย

ในส่วน of คู่มือกรรมการบริษัทประกันภัย มีสาระสำคัญว่า กรรมการ เป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ถือหุ้นให้ทำหน้าที่สอดส่องดูแลปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายบริหาร ซึ่ง ฝ่ายบริหารนั้นคือผู้ได้รับมอบหมายให้จัดการงานประจำวันขององค์กร ตามนโยบายของ คณะกรรมการที่กำหนดไว้ นอกจากนี้กรรมการยังเป็นตัวกลางระหว่างผู้ถือหุ้นกับฝ่ายบริหารและ ทำหน้าที่เพื่อประโยชน์สูงสุดขององค์กร ดังนั้น ในการตัดสินใจดำเนินการใดๆ คณะกรรมการควร ทำอย่างมีเหตุผลและมีอิสระภายในกรอบจริยธรรมที่ดี และควรคำนึงถึงประโยชน์ของบริษัท ประกันภัย เป็นสำคัญ โดยทั่วไป คณะกรรมการมีบทบาทใน 2 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติการ และ ด้านการ กำกับดูแล ดังนี้

³³ สรุปและเรียบเรียง การดำเนินการส่งเสริมระดับธรรมาภิบาลในธุรกิจประกันภัย เรื่อง แนวทาง ปฏิบัติในเรื่อง โครงสร้าง คุณสมบัติ หน้าที่ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริษัทเพื่อส่งเสริมธรรมาภิ บาลของบริษัทประกันภัย และคู่มือกรรมการบริษัทประกันภัย, แหล่งที่มา <http://www.oic.or.th>.

1. บทบาทของคณะกรรมการด้านการปฏิบัติการ

1.1. การกำหนดกลยุทธ์ คือ ต้องจัดให้มีแผนงานระยะสั้นที่ชัดเจนสามารถวัดผลได้ และระยะยาวที่แสดงถึงแนวคิดนโยบายโดยรวมในอนาคต โดยให้ฝ่ายบริหารประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอ

1.2. การกำหนดนโยบาย คือ ต้องกำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อให้ฝ่ายบริหารนำแผนกลยุทธ์ทั้งระยะสั้นและระยะยาวไปปฏิบัติได้ และควรจัดให้มีการชี้แจงข้อมูลให้บุคคลกรทุกระดับในองค์กร

1.3. การคัดเลือกและถอดถอนบุคลากรฝ่ายบริหาร คือ คณะกรรมการควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการคัดเลือกฝ่ายบริหาร มีบทบาทในการกำหนดขอบเขตของหน้าที่และอำนาจในการบริหารให้ชัดเจน และประเมินผลการปฏิบัติการของฝ่ายบริหาร รวมถึงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการถอดถอนผู้บริหารระดับสูงด้วย

1.4. การแต่งตั้งคณะกรรมการชด้อย คือ เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระคณะกรรมการในส่วนที่ต้องมีการสอบสวนหรือพิจารณาศึกษาในรายละเอียด ในการแต่งตั้งดังกล่าวควรกำหนดวัตถุประสงค์ หน้าที่ ความรับผิดชอบ และอำนาจของคณะกรรมการชด้อยอย่างชัดเจน โดยได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลและบุคคลากรจากฝ่ายบริหาร และกำหนดให้มีหน้าที่ในการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการชด้อย

2. บทบาทของคณะกรรมการด้านการกำกับดูแล

2.1. การกำกับดูแลด้านการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร คณะกรรมการยังมีความรับผิดชอบที่จะต้องกำกับดูแลและติดตามการดำเนินงานโดยทั่วไปของบริษัทประกันภัยให้ดำเนินไปภายใต้กฎหมาย กฎและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยให้ฝ่ายบริหารจัดส่งรายงานเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรเป็นประจำ เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์วางแผนกำหนดนโยบายต่อไป

2.2. การกำกับดูแลด้านการบริหารความเสี่ยง คณะกรรมการจัดการให้มีระบบและเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมและชัดเจน และควรให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการในการบริหารความเสี่ยงขององค์กรซึ่งฝ่ายบริหารทำขึ้น และอาจแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวก็ได้

2.3. การกำกับดูแลด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎและระเบียบต่างๆ และการส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมในการควบคุมมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ดี (Compliance Culture) คณะกรรมการควรจัดให้มีระบบการควบคุมภายในและระบบการควบคุมมาตรฐานการปฏิบัติงาน เพื่อให้บริษัทประกันภัยดำเนินงานโดยถูกต้องตามกฎหมาย และจัดให้มีระบบติดตามและประเมินผลของระบบควบคุมภายในด้วย

2.4 การกำกับดูแลด้านการเปิดเผยข้อมูลและการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการต่างๆ ของบริษัท คณะกรรมการควรให้มีการดูแล สื่อสารกันระหว่างองค์กร ผู้ถือหุ้น ผู้เอาประกันภัย หรือผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ โดยให้ฝ่ายบริหารเปิดเผยข้อมูลสำคัญในเรื่องต่างๆ อย่างถูกต้อง ครบถ้วน

คู่มือกรรมการบริษัทประกันภัยดังกล่าวยังคงกล่าวถึงภาระความรับผิดชอบของกรรมการไว้ และมีกฎหมายวางกฎเกณฑ์ให้กรรมการต้องปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

1. หลักเกณฑ์ว่าด้วยความระมัดระวังตามสมควร คือ เมื่อกรรมการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังตามวิญญูชนแล้ว ก็ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บริษัทประกันภัย

2. หลักเกณฑ์ว่าด้วยความซื่อสัตย์ กรรมการต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยซื่อสัตย์สุจริต ดูแลรักษาผลประโยชน์ของบริษัทโดยรวม รวมถึงไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่หรือใช้ข้อมูลภายในที่ได้รับมาในฐานะกรรมการเพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนหรือบุคคลอื่นใด หรือหากกรรมการนั้นรู้ว่าตนมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาใดๆ ที่บริษัทประกันภัยทำขึ้น กรรมการต้องแจ้งให้บริษัทประกันภัยทราบโดยไม่ชักช้า

3. หลักเกณฑ์ว่าด้วยความเข้าใจในธุรกิจขององค์กร คือ กรรมการบริษัทประกันภัยต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัยเพื่อให้สามารถทำหน้าที่สอดส่องดูแลจัดการบริษัทได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. หลักเกณฑ์ว่าด้วยหน้าที่ในการเข้าประชุมคณะกรรมการ คือ การดำเนินกิจการของบริษัทจะดำเนินการด้วยวิธีประชุมคณะกรรมการ จึงเป็นหน้าที่ที่สำคัญของกรรมการในการเข้าร่วมประชุม

2.1.2.6 กรรมการบริษัทประกันภัย ตามความหมายของหลักการ

ประกันภัยสากล (International Association of Insurance Supervisors: IAIS)

หน่วยงานในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยของประเทศไทย ยังเป็นสมาชิกของสมาคมผู้ควบคุมธุรกิจประกันภัยนานาชาติ หรือ International Association of Insurance Supervisors: IAIS ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย คือ Insurance Core Principle: ICP ซึ่งนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับหน่วยงานกับดูแลธุรกิจประกันภัยทั่วโลก มาตรฐานการกำกับดูแลดังกล่าว มีอยู่ 7 หมวด และได้ให้ความสำคัญต่อ

บุคคลากรทางประกันภัย คือ กรรมการ ผู้บริหารระดับสูง ชรรมาภิบาลของกรรมการ บทบาทของกรรมการในการควบคุมกิจการด้วย³⁴

มาตรฐานการกำกับดูแล หรือ ICP ได้กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับกรรมการ ผู้บริหารบริษัทประกันภัยดังต่อไปนี้

1. ICP 7 ความเหมาะสมของบุคคลากร (Suitability of persons)

ได้แก่ กรรมการ คณะกรรมการ ผู้บริหารระดับสูง ที่หน่วยงานกำกับดูแล ต้องกำหนดให้บุคคลดังกล่าว มีระดับความสามารถที่เหมาะสมต่อภาระหน้าที่ ซึ่งอาจพิจารณาได้จากคุณสมบัติในวิชาชีพ ประสบการณ์ในธุรกิจประกันภัย ธุรกิจทางการเงิน และพิจารณาถึงความขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflicts of Interests) ด้วย และสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันทั้งภายในและนอกประเทศเพื่อตรวจสอบคุณสมบัติ ความเหมาะสมของบุคคลดังกล่าวด้วย

2. ICP 8 การเปลี่ยนแปลงอำนาจการบริหารและการถ่ายโอนกิจการ (Change in control and portfolio transfers)

กำหนดให้หน่วยงานกำกับดูแลต้องมีอำนาจในการให้อนุมัติหรือปฏิเสธ การเข้าเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ (Significant ownership) หรือมีผลประโยชน์อื่นใดที่จะส่งผลทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในการบริหารธุรกิจประกันภัย และหน่วยงานกำกับดูแลต้องมีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติการถ่ายโอนธุรกิจหรือการเข้าครอบงำ (Merger) ในธุรกิจประกันภัยด้วย

3. ICP 9 บรรษัทภิบาล (Corporate Governance)

หน่วยงานกำกับดูแลต้องกำหนดให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยกรรมการบริษัทเป็นจุดหลักสำคัญของระบบบรรษัทภิบาล ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ ทั่วยุทธในการดำเนินการใดๆ ของบริษัท ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบสูงสุดในการบริหารจัดการ บริษัท และควรกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของตน กำหนดนโยบายและกลยุทธ์ วิธีดำเนินการ กระบวนการควบคุมดูแลประเมินผลความก้าวหน้า กำหนดให้มีการควบคุมดูแลการจัดการความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ ฯลฯ

4. ICP 10 การควบคุมภายใน (Internal Control)

หน่วยงานกำกับดูแลต้องกำหนดให้บริษัทประกันภัยมีเครื่องมือช่วยเหลือ การทำงานของกรรมการ หรือผู้บริหาร ในการจัดการบริหารธุรกิจประกันภัย คือ ให้มีระบบควบคุม

³⁴ อรรถพล พิบูลชนพัฒนา, สรุปและเรียบเรียงจาก Insurance Core Principle and Methodology, International Association of Insurance Supervisors (IAIS), October 2003), หนังสือครบรอบ 25 ปี กรมการประกันภัย, 2547.

ภายในที่เหมาะสมต่อลักษณะและขนาดของธุรกิจ โดยระบบการตรวจตราและตรวจสอบ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นหน้าที่รับผิดชอบของกรรมการบริษัท โดยตรงในการสร้างวัฒนธรรมในองค์กรให้มีความเข้มแข็ง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หน่วยงานกำกับดูแลภายในระดับประเทศและระดับนานาชาติ ได้ให้ความสำคัญแก่ กรรมการ คณะกรรมการ หรือผู้บริหารระดับสูง ที่มีอำนาจในการบริหารจัดการบริษัทประกันภัย

แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่ากฎหมายในประเทศหรือแนวทางปฏิบัติของสากล จะให้ความสำคัญในการดำเนินธุรกิจของกรรมการ หรือผู้บริหารบริษัทประกันภัย ด้วยการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของกรรมการ การตรวจสอบกำกับกับการดำเนินงานของกรรมการ บริษัท มาตรการลงโทษ รวมถึงการกำหนดแนวทางในการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Governance) ให้แก่กรรมการหรือผู้บริหารได้นำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติในองค์กรดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในวงการธุรกิจประกันภัย ยังคงพบอยู่เสมอว่ากรรมการบริษัทประกันภัยในประเทศไทย ได้กระทำการฉ้อฉล ทุจริต ทำให้บริษัทประกันภัย ได้รับความเสียหาย และส่งผลกระทบต่อผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ ผู้ได้รับความเสียหายตามสัญญาประกันภัย และภาพลักษณ์ของธุรกิจประกันภัยด้วย

ดังข้อเท็จจริงที่กล่าวมา กรรมการบริษัท หรือผู้บริหารบริษัทประกันภัย กระทำการ ฉ้อฉลในธุรกิจประกันภัย สร้างความเสียหายต่อประชาชนและภาคธุรกิจเป็นอย่างมาก ซึ่งมีวิธีการ รูปแบบ ในการกระทำการฉ้อฉลดังกล่าวมีความซับซ้อน แยกย่อย ทั้งกรรมการบริษัทประกันชีวิต และวินาศภัยต่างก็มีรูปแบบวิธีการในการกระทำการทุจริตฉ้อฉลที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งได้ศึกษาวิจัยไว้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2 รูปแบบและลักษณะปัญหาของการฉ้อฉลประกันภัยโดยกรรมการบริษัทในธุรกิจประกันชีวิต และธุรกิจประกันวินาศภัย

2.2.1 รูปแบบการฉ้อฉลประกันภัยโดยกรรมการบริษัทประกันชีวิต และกรรมการบริษัทประกันวินาศภัย

ด้วยลักษณะของธุรกิจประกันชีวิต ธุรกิจประกันวินาศภัย ซึ่งเป็นสถาบันการเงิน ที่มีเงินหรือผลประโยชน์สูง จึงเป็นปัจจัยหนึ่งให้กลุ่มบุคคลผู้มีอำนาจในบริษัทประกันภัยกระทำการฉ้อฉล หรือกระทำการใดใดเป็นการแสวงหาประโยชน์จากธุรกิจประกันภัย ไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ของตัวกรรมการเอง หรือเพื่อเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้องก็ตาม การกระทำดังกล่าวทำให้

เงินหรือทรัพย์สินของบริษัทประกันภัยลดน้อยลงไป ไม่เพียงพอต่อการรองรับความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ ซึ่งมีรูปแบบและวิธีการต่างๆ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) การที่กรรมการให้กู้ยืมเงินแก่บริษัทหรือธุรกิจในเครือผู้บริหารเอง เป็นช่องว่างที่กรรมการผู้จัดการสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องรับโทษ หรือให้กู้ยืมเงินนั้นไม่มีหลักฐานในการกู้ยืม
- 2) กรรมการครอบครองทรัพย์สินซึ่งเป็นของบริษัทหรือซึ่งบริษัทเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ได้เบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต เช่น โดยการปลอมเอกสารให้กู้ยืมเงิน หรือใช้เอกสารปลอมเพื่อประโยชน์ในการเบียดบังทรัพย์สินของบริษัทเป็นของตน
- 3) การยกยอกเงินกองทุนของบริษัทประกันภัย
- 4) การฉ้อฉลเกี่ยวกับรายงานทางการเงิน หรือข้อมูลทางการเงินของบริษัท รวมถึงการปกปิดข้อมูลทางการเงินที่สำคัญ เช่น งบดุล งบการเงิน ฯลฯ
- 5) การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีในส่วนที่กรรมการมีอำนาจตัดสินใจให้แก่ครอบครัวและเพื่อฝูง เป็นการเอื้อประโยชน์ของข้อมูลภายในที่สำคัญแก่บุคคลที่ใกล้ชิดโดยมิชอบ
- 6) การจ่ายค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนสูงเกินควรหรือมากกว่ารายการความเสียหาย เป็นวิธีการฉ้อฉลที่เกิดขึ้นมากในการประกันภัยวินาศภัย เพราะค่าเสียหายที่เกิดขึ้น เกิดจากการประเมินราคาทรัพย์สินหรือวินาศภัยที่เกิดขึ้น ดังนั้น จึงอาศัยช่องทางดังกล่าวในการกระทำการฉ้อฉลได้ระหว่างกรรมการกับผู้เสียหายตามสัญญาประกันภัย
- 7) การปลอมลายมือชื่อ เพื่ออนุมัติเงินหรือนโยบายต่างๆ เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง
- 8) การโยกย้าย ถ้ายโอนเงิน เป็นการตบแต่งทางบัญชี เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบ และเบียดบังเป็นของตนหรือพวกพ้อง หรือร่วมพนักงานที่ดูแลบัญชี หรือผู้ตรวจสอบบัญชี กระทำการตบแต่งบัญชี เพื่อปกปิดข้อมูลที่ควรเปิดเผยต่อบริษัท หุ่นส่วน หรือหน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย หรือหน่วยงานเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษี เป็นต้น
- 9) จัดทำเอกสารปลอม และใช้เอกสารปลอมในการทุจริตเบียดบังเอาทรัพย์สินหรือเงินของบริษัทเป็นของตนหรือบุคคลอื่น
- 10) ขายทรัพย์สินของบริษัทที่มีมูลค่าต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริง เพื่อเอื้อประโยชน์แก่บุคคลใกล้ชิด หรือบริษัทในเครือ
- 11) การปลอมประวัติของกรรมการ เป็นการจัดทำขึ้นเพื่อสร้างภาพของความน่าเชื่อถือให้แก่ตนเอง

12) การปลอมหรือน้อฉลเกี่ยวกับข้อมูลการเรียกร้อยค่าเสียหายตามสัญญาประกันภัย หรือเป็นการร่วมมือจัดฉากเพื่อฉ้อฉลเงินค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทประกันภัย

13) การขโมยข้อมูลภายใน ที่เป็นความลับทางการค้า หรือข้อมูลทางการเงินที่สำคัญ

14) การขาย หรือจำหน่าย จ่ายโอน ไปซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินอย่างอื่นของบริษัทประกันภัย โดยไม่แจ้งให้หน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยทราบ หรือ

15) ขายสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ ฯลฯ ไปโดยได้ราคาสูงกว่ามูลค่าที่แท้จริง หรือเกินกว่าหน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยกำหนดไว้ ทำให้บริษัทประกันภัยได้รับความเสียหาย ทำให้เงินหรือทรัพย์สินของบริษัทประกันภัยถูกนำออกไปโดยเสียประโยชน์ไม่คุ้มค่ากับทรัพย์สินที่ได้จำหน่ายไป

16) กรณีที่กรรมการบริษัทประกันภัย ในฐานะผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัท กระทำการใดๆ แทนบริษัท กระทำการใดๆ ที่กฎหมายประกันภัยห้ามมิให้บริษัทกระทำ เช่น ผ่าเงินไว้ที่อื่นนอกจากธนาคาร, เก็บเงินสดไว้ที่อื่นนอกจากที่บริษัท, จ่ายเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดให้แก่กรรมการ ผู้จัดการ ที่ปรึกษา พนักงาน หรือลูกจ้างของบริษัทเพื่อเป็นค่านายหน้า หรือค่าตอบแทนใดๆ, จ่ายค่าตอบแทนให้แก่ค่านายหน้า - ตัวแทน นอกจากบำเหน็จที่ต้องจ่ายตามปกติ, จ่ายเงินให้แก่บุคคลอื่นที่ช่วยทำสัญญาประกันภัยที่ไม่ใช่ตัวแทน, ซื้อหรือมีไว้ซึ่งอสังหาริมทรัพย์, ให้ประโยชน์พิเศษแก่ผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์อื่นใดนอกเหนือที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ หรือขายหรือให้อสังหาริมทรัพย์ใดๆ หรือสังหาริมทรัพย์ที่มีมูลค่ารวมกันสูงกว่าที่นายทะเบียนกำหนดแก่กรรมการ หรือซื้อทรัพย์สินจากกรรมการ เป็นต้น³⁵ พฤติกรรมเหล่านี้เป็นการเสี่ยงที่จะทำให้เงินกองทุนของบริษัทขาดพร่องไป บริษัทขาดสภาพคล่องทางการเงินเป็นเหตุให้บริษัทไม่สามารถชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้ ถ้าบริษัทประกันภัยไม่สามารถแก้ไขฐานะทางการเงินได้ ย่อมส่งผลให้บริษัทประกันภัยล้มละลายได้

17) กรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทได้กระทำการเบียดบังเอาทรัพย์สินของบริษัทเป็นของตนเองหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต โดยกระทำการปลอมเอกสารการให้กู้ยืมเงิน และใช้เอกสารให้กู้ยืมเงินปลอมเพื่อประโยชน์ในการเบียดบังเอาทรัพย์สินของบริษัทเป็นของตนเองหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต

18) ผู้บริหารซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของบริษัท กระทำหรือยินยอมให้กระทำการลงข้อความอันเป็นเท็จ หรือไม่ลงข้อความสำคัญในบัญชี หรือเอกสารของ

³⁵ มาตรา 33 พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และมาตรา 31 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2551)

บริษัทตามที่นายทะเบียนกำหนด โดยการกระทำเพื่อให้บริษัทหรือผู้ถือหุ้นขาดประโยชน์อันควรได้

19) การทำกรจ่ายเงินค่าสินไหมทดแทนเป็นเช็คเงิน โดยไม่ปรากฏหลักฐานรายละเอียดประกอบการจ่ายเงินว่าจ่ายให้แก่ผู้เอาประกันภัยรายใด หรือผู้รับประโยชน์รายใด หรือ ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสัญญาประกันภัยรายใด หรือจากสัญญาประกันภัยฉบับใด รวมทั้งลักษณะการเกิดเหตุและจำนวนเงินความเสียหายจากหลักฐานที่ปรากฏ ประกอบกับพฤติกรรมของกรรมการผู้จัดการมีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดเจตนาอันทุจริต โดยสั่งจ่ายเงินเป็นเช็คโดยไม่ปรากฏว่าได้กระทำไปทางธุรกิจและเพื่อประโยชน์ของบริษัท

20) การที่บริษัทได้รับเงินจากการชำระค่าหุ้นเพิ่มทุน และได้นำฝากธนาคารประเภทฝากประจำ และได้รับเงินจากการขายหุ้นและรับชำระหนี้คืนจากลูกหนี้และได้นำฝากธนาคารประเภทกระแสรายวัน การฝากเงินดังกล่าวบริษัทมีพฤติกรรมคือ

- ถอนเงินจำนวนดังกล่าวออกทันทีในวันที่นำฝาก
- ได้นำเงินดังกล่าวไปจำหน่ายเป็นหลักประกันโดยไม่ลงข้อมูลในรายงาน

ประจำเดือน และรายงานประจำปี

- บริษัทแสดงรายการเงินฝากธนาคารไม่ตรงกับข้อมูลของธนาคาร และไม่แสดงรายการจำนวนเงินที่ได้ถอนจากธนาคารรวมทั้งภาระผูกพัน

การกระทำดังกล่าวทั้งหมดเป็นการปกปิดข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ และเพื่อประโยชน์ในการเบียดบังและนำเงินฝากธนาคารของบริษัทไป โดยมีเจตนาทุจริต

21) บริษัทกระทำกรลงทุนซื้อหุ้นของกิจการอื่น โดยไม่มีหลักฐานทางการเงิน บริษัทไม่ลงลายมือชื่อรับโอนใบหุ้น และแจ้งรายการซื้อหุ้นไม่ตรงกับความเป็นจริง อันเป็นกระทำของกรรมการบริษัทที่มีพฤติกรรมแสดงเจตนากระทำกรทุจริต โดยปกปิดและอำพรางข้อมูล รวมทั้งแสดงข้อมูลอันเป็นเท็จต่อหน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย เพื่อประโยชน์ในการเอาทรัพย์สินหรือเพื่อเบียดบังทรัพย์สินของบริษัทไปโดยทุจริต

22) กรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทฯ ดำเนินธุรกรรมในลักษณะปกปิดข้อมูลทางการเงินของบริษัท โดยกระทำกรเบิกถอนเงินจากธนาคารและไม่ปรากฏว่าได้นำไปใช้ในกิจการใดของบริษัท นอกจากนี้ยังได้ทำการปลอมแปลงเอกสารทางการเงิน รวมถึงกระทำผิดทางอาญา เช่น ปลอมเอกสาร ใช้เอกสารปลอม

พฤติกรรมกรของกรรมการบริษัทที่กระทำกรฉ้อฉล ทุจริต ในธุรกิจประกันภัยดังรูปแบบข้างต้นนั้น ส่งผลกระทบต่อให้บริษัทประกันภัยขาดสภาพคล่องทางการเงิน หรือ

ล้มละลาย ดังตัวอย่างนี้³⁶

1. กรณีบริษัท สหประกันชีวิต จำกัด การที่บริษัทประกันชีวิตมีปัญหาดสภาพคล่องทางการเงินนั้น จะส่งผลกระทบต่อน้อยกว่าบริษัทประกันวินาศภัย เพราะผู้เสียหายโดยตรง คือ บริษัทประกันภัย ผู้เอาประกันชีวิต และผู้รับประโยชน์เท่านั้น กรณีบริษัท สหประกันชีวิต จำกัด บริษัทประสบผลขาดทุนจากการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา จึงทำให้บริษัทมีจำนวนขาดทุนสะสมมาก บริษัทจึงต้องระดมเงินทุนเพิ่ม กระทรวงพาณิชย์จึงมีคำสั่งควบคุมบริษัท และแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมบริษัท ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2550 โดยเข้าไปดำเนินกิจการของบริษัทแทนกรรมการบริษัทเพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินการได้ตามปกติ และให้บริษัท สามารถปรับปรุงฐานะการเงินและเพิ่มทุน กรณีของบริษัทดังกล่าวก็เป็นลักษณะปัญหาหนึ่งของการขาดความสภาพคล่องทางการเงินและการบริหารจัดการภายในของบริษัทประกันภัย

2. กรณีของบริษัท ฟินันซ่าประกันชีวิต จำกัด ก็เช่นเดียวกันที่ถูกคณะกรรมการเปรียบเทียบคดีความผิดตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ลงโทษกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขฐานะการเงินให้ดำรงเงินกองทุนครบถ้วนตามกฎหมาย ต้องเสียค่าปรับตามกฎหมาย

กรณีของบริษัทดังกล่าวก็เป็นลักษณะปัญหาหนึ่งของการบริหารจัดการของกรรมการบริษัทประกันชีวิต ที่บริหารจัดการทำให้เกิดการขาดความสภาพคล่องทางการเงินภายในของบริษัทประกันภัย ซึ่งเป็นสัญญาณที่เตือนให้ทราบว่าบริษัทต้องเร่งปรับปรุงฐานะทางการเงินและการบริหารจัดการภายในบริษัทประกันชีวิต และส่วนหนึ่งของการเกิดปัญหาดังกล่าว ก็เกิดขึ้นจากการกระทำการทุจริต น้อยลง ของกรรมการบริษัทประกันภัยด้วย

3. กรณีบริษัทประกันภัยขาดสภาพคล่องทางการเงินให้หยุดรับประกันภัย

ชั่วคราว

กรณีบริษัท ธนสินประกันภัย จำกัด (มหาชน) นายทะเบียน (อธิบดีกรมการประกันภัยในขณะนั้น) ได้มีคำสั่งที่ 38/2550 เรื่อง ให้บริษัทประกันวินาศภัยหยุดรับประกันภัยเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลง ลงวันที่ 12 มีนาคม 2550 ทั้งนี้กรมการประกันภัยได้ชี้แจงว่า บริษัท ธนสินประกันภัย จำกัด (มหาชน) มีฐานะการเงินดำรงเงินกองทุนไม่ครบถ้วนตามกฎหมาย มีปัญหาสภาพคล่อง จัดสรรทรัพย์สินตามประเภทที่กฎหมายกำหนดไม่เพียงพอกับเงินสำรองสำหรับเบี้ยประกันภัยที่ยังไม่ตกเป็นรายได้ของบริษัทและเงินสำรองสำหรับค่าสินไหมทดแทน กรมการประกันภัยจึงส่งเจ้าหน้าที่เข้าตรวจสอบ กำกับดูแลการดำเนินงานของบริษัท โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 และได้ให้บริษัทเร่งรัดการ

³⁶ หัวข้อข่าว: สำนักงาน คปภ. เปิดเผยแพร่รายชื่อบริษัทประกันภัยที่ถูกลงโทษ, แหล่งที่มา

แก้ไขฐานะการเงินและเร่งรัดจ่ายค่าสินไหมทดแทนที่ค้างชำระแก่ผู้เอาประกันภัย และผู้เสียหาย ตามสัญญาประกันภัย แต่บริษัทก็ยังไม่สามารถแก้ไขฐานะทางการเงินและยังคงค้างการจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ประชาชนที่มาร้องเรียนต่อกรมการประกันภัย นายทะเบียนด้วยความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ มีคำสั่งให้บริษัทฯ หยุดรับประกันวินาศภัยเป็นการชั่วคราวตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม 2550 เป็นต้นไป³⁷ เพื่อให้บริษัทแก้ไขสภาพคล่องทางการเงินและชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายให้ครบถ้วน ซึ่งในปัจจุบันนี้ บริษัทก็ยังดำเนินการแก้ไขสภาพคล่องทางการเงินและยัง ไม่มีคำสั่งจากนายทะเบียนให้ยกเลิกคำสั่งดังกล่าว

กรณีบริษัท สัมพันธ์ประกันภัย จำกัด นายทะเบียน (อธิบดีกรมการประกันภัยในขณะนั้น) ได้มีคำสั่งที่ 12/2550 เรื่อง ให้บริษัทประกันวินาศภัยหยุดรับประกันภัยเป็นการชั่วคราว ลงวันที่ 16 กรกฎาคม 2550 กรณีของบริษัท สัมพันธ์ประกันภัย จำกัด ก็เช่นเดียวกับบริษัท ธนสินประกันภัย จำกัด (มหาชน) ที่มีปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน บริษัทไม่สามารถแก้ไขฐานะทางการเงินและยังคงค้างการจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ประชาชนที่มาร้องเรียนต่อกรมการประกันภัย³⁸

กรณีของบริษัท สัมพันธ์ประกันภัย จำกัด นั้น บริษัทขาดสภาพคล่องทางการเงินส่งผลกระทบต่อผู้เอาประกันภัย ผู้เสียหายตามสัญญาประกันภัย ธุรกิจประกันวินาศภัย อย่างรุนแรง เพราะบริษัทฯ ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยมาอย่างยาวนาน มีชื่อเสียง มีสถิติในการรับประกันภัยอันดับต้นๆ ของ ผู้รับประกันวินาศภัยทั้งหมด มีกรรมธรรม์ประกันภัยมากเกือบ 1 ล้านฉบับ เมื่อเกิดปัญหาเช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง และรุนแรงมาก เพราะจำนวนเงินกองทุนที่ยังขาดอยู่มีประมาณ 777 ล้านบาท³⁹

เมื่อมีคำสั่งให้บริษัท ธนสินประกันภัย จำกัด (มหาชน) และบริษัท สัมพันธ์ประกันภัย จำกัด ให้หยุดรับประกันวินาศภัยชั่วคราวนั้น เป็นสัญญาเดิมเดือนให้หน่วยงานกำกับดูแล ต้องเข้มงวดในการตรวจสอบฐานะการเงินของบริษัทประกันภัย โดยกรมการประกันภัยในขณะนั้นได้เสนอ ให้ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) เพิ่มฐานความผิดการทุจริตของบริษัทประกันวินาศภัยและบริษัทประกันชีวิต ให้เป็นหนึ่งในความผิดของกฎหมายฟอกเงิน ล่าสุด ปปปง. ได้ให้ความเห็นชอบและอยู่ระหว่างการแก้ไขเพิ่มเติมให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดในกฎหมายฟอกเงิน เพราะกรมการประกันภัยพบว่า บริษัทประกันภัยมักนำเงินจากการ

³⁷ งานแถลงข่าวกรมการประกันภัย, กรณีสั่งให้บริษัท ธนสินประกันภัย จำกัด (มหาชน) หยุดรับประกันวินาศภัย เป็นการชั่วคราว, แหล่งที่มา <http://www.oic.or.th> : 14 มีนาคม 2550

³⁸ งานแถลงข่าวกรมการประกันภัย, กรณีสั่งให้บริษัท สัมพันธ์ประกันภัย จำกัด หยุดรับประกันวินาศภัย เป็นการชั่วคราว, แหล่งที่มา <http://www.oic.or.th> : 17 กรกฎาคม 2550

³⁹ ข่าวเศรษฐกิจ, หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ(19 กรกฎาคม 2550), แหล่งที่มา <http://www.thairath.co.th>.

ขายกรมธรรม์ประกันภัยไปใช้ผิดประเภท หรือ ไม่มีเงินส่งเข้าบริษัท รวมถึงปัญหาในการจัดการบริหารภายใน และต้องพิจารณาว่าผู้บริหารทุจริตหรือฉ้อโกงประชาชนหรือไม่ เมื่อ ปอง. บรรจุความคิดไว้ในกฎหมายฟอกเงินและมีผลบังคับใช้แล้ว หากจากนี้พบว่าบริษัทประกันภัยรายใดมีพฤติกรรมฉ้อโกงประชาชน หรือเอาเบี้ยประกันภัยไปใช้ในทางทุจริต หรือไม่ส่งเข้าบริษัทจริง ผู้บริหารจะถูกอายัดทรัพย์ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่ยกเว้นการฉ้อโกงที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนได้⁴⁰

4. กรณีบริษัทประกันภัยล้มละลาย

เริ่มปรากฏมาจากบริษัท รัตนโกสินทร์ประกันภัย จำกัด ที่ได้ล้มละลายไปเมื่อหลายปีก่อน ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้เอาประกันภัยผู้เสียหายตามสัญญาประกันภัยอย่างมาก

ต่อมาในปี 2548 บริษัท พาณิชยการประกันภัย จำกัด มีปัญหาของสภาพคล่องทางการเงิน มีฐานะการเงินดำรงเงินกองทุน ไม่ครบถ้วนตามกฎหมาย ไม่สามารถจัดสรรเงินหรือทรัพย์สินเพื่อชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้อย่างครบถ้วน ทำให้มีผู้เสียหายร้องเรียนต่อกรมการประกันภัยจำนวนมาก ขณะนั้นกรมการประกันภัยจึงมีคำสั่งให้บริษัท พาณิชยการประกันภัย จำกัด หยุดรับประกันวินาศภัยเป็นการชั่วคราว ตั้งแต่วันที่ 8 มิถุนายน 2550 เป็นคำสั่งให้หยุดขายการประกันวินาศภัยชั่วคราว เพื่อมิให้ผู้เอาประกันภัยใหม่ได้รับความเดือดร้อนอีก⁴¹ กรมการประกันภัยได้ประสานงานให้บริษัทแก้ไขฐานะการเงิน และระดมเงินเข้ามาในกิจการของบริษัทเพื่อนำมาชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่ค้างชำระแก่ประชาชน แต่เมื่อครบกำหนดเวลาแล้วบริษัทฯ ไม่สามารถหาเงินเข้ามาในกิจการได้ บริษัทฯ จึงถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบกิจการคำสั่งของรัฐมนตรีโดยคณะรัฐมนตรี บริษัทฯ ปิดกิจการ หลังจากนั้นเข้าสู่กระบวนการฟ้องล้มละลาย บริษัทถูกศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดไว้ในคดีล้มละลายหมายเลขคดีแดงที่ 5516/2548 โดยในคดีนี้มีเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดตามคำสั่งของกรมบังคับคดีจำนวน 8,733 ราย ยอดหนี้ประมาณ 1,876,166,000 บาท และพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถรวบรวมทรัพย์สินของบริษัท ถึงวันที่ 21 สิงหาคม 2549 เป็นเงิน 17,357,581.90 บาท ซึ่งทรัพย์สินของบริษัทมีน้อยกว่าจำนวนยอดหนี้ที่ค้างชำระ ไม่เพียงพอต่อการเฉลี่ยจ่ายหนี้ค้างแก่เจ้าหนี้ได้⁴²

ผลกระทบจากการที่บริษัท พาณิชยการประกันภัย จำกัด ล้มละลายนั้นส่งผลเสียหายอย่างร้ายแรง เนื่องจากการฉ้อฉลของกรมการบริษัท ที่บริหารจัดการความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทไม่มีประสิทธิภาพ มีการทุจริตการเรียกร้อง (Claim) ค่าสินไหมทดแทนของ

⁴⁰ ข่าวเศรษฐกิจ, หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (19 กรกฎาคม 2550) แหล่งที่มา <http://www.thairath.co.th>.

⁴¹ ข่าวกรมการประกันภัย (9 มิถุนายน 2548) แหล่งที่มา <http://www.oic.or.th>.

⁴² ข่าวกรมบังคับคดี, กรมบังคับคดี (23 สิงหาคม 2549) แหล่งที่มา <http://www.led.go.th>.

บุคคลภายในบริษัท ทำให้เกิดสภาพคล่องทางการเงิน และไม่สามารถจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายได้ อย่างครบถ้วน เมื่อมีคำสั่งบริษัทล้มละลายแล้ว จำนวนเงินหรือทรัพย์สินของบริษัทที่รวบรวมได้ก็ไม่เพียงพอ ทำให้มีผู้เสียหายจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหาย

ผลกระทบการฉ้อฉลของกรรมการบริษัทในธุรกิจประกันชีวิตและธุรกิจประกันวินาศภัย ทำให้บริษัทมีปัญหาในการจัดการเงินกองทุน ฐานะการเงินขาดสภาพคล่อง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ในแต่ละปีจะมีการร้องเรียนต่อหน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย สำนักงานอณูญาโตตุลาการ ศาลยุติธรรม ในจำนวนมาก⁴³

รูปแบบและปัญหาในการฉ้อฉลในธุรกิจประกันภัยของกรรมการหรือผู้บริหารบริษัทประกันภัย ซึ่งทำให้กรรมการบริษัทประกันภัยต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนทางแพ่ง และผลกระทบจากการฉ้อฉลในธุรกิจประกันภัยของกรรมการบริษัทประกันภัยดังที่ได้ศึกษามานั้น เป็นประเด็นปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงการบังคับใช้กฎหมาย และการดำเนินคดีติดตามเอาเงินหรือทรัพย์สินคืนจากการกระทำการฉ้อฉลของกรรมการ ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดอุปสรรคในการป้องกันเยียวยาความเสียหายในธุรกิจประกันภัย ดังนั้น จึงต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงหลักกฎหมายที่ใช้บังคับแก่กรณีความรับผิดชอบของกรรมการบริษัทประกันภัย และมาตรการติดตามเงินหรือทรัพย์สินคืนจากการกระทำการฉ้อฉล ในบทที่ 3 ต่อไป

⁴³ - ส่วนอณูญาโตตุลาการ สำนักงาน คปภ. สถิติการเสนอข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการอณูญาโตตุลาการ มีจำนวน 754 เรื่อง มีค่าเสียหายที่เรียกร้องเป็นเงินจำนวน ประมาณหกพันล้านบาท, ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2551.

- ฝ่ายคุ้มครองสิทธิประโยชน์ กองนิติการ กรมการประกันภัย, สถิติเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการเรียกจ่ายค่าสินไหมทดแทนทั่วประเทศ ปี 2547 มีเรื่องร้องเรียนจำนวน 10,071 เรื่อง, ปี 2548 จำนวน 9,544 เรื่อง, ปี 2549 จำนวน 8,023 เรื่อง.